

JOSIP BROZ TITO

Nаша glavna snaga je u bratstvu i jedinstvu

Izlaganje Josipa Broza Tita na zajedničkoj sednici Predsedništva SAP Kosova i Pokrajinskog komiteta Saveza komunista Kosova, u Prištini, 16. oktobra 1979. godine.

Ja sam veoma pažljivo pratio izlaganja svih drugova i za sve vrijeme razmišljao o tome kako da se razvoj ovdje ubrza i nađu najbolja rješenja za postojeće probleme.

Ne radi se samo o tome koliko sredstava treba davati iz Fonda federacije za kreditiranje bržeg razvoja privredno nedovoljno razvijenih republika i pokrajine Kosova. Treba se dogovoriti i o strukturi proizvodnje na Kosovu. Vi imate pretežno ekstraktivnu proizvodnju — proizvodnju sirovina. A sirovine same po sebi nisu nikada nikoga obogatile. Trebalo bi više razvijati prerađivačku industriju, bar onu za koju ovdje postoje sirovine. Ali ni to neće biti dovoljno. Dobro bi bilo da naša velika preduzeća izgrađuju ovdje svoje pogone.

Zbog zatvorenosti tržišta, ne samo u republičkim nego i u općinskim granicama, proističu mnoga zla. Jugoslaviji, na primjer, nedostaje električne energije, a Kosovo ima velike mogućnosti za površinski kop uglja. Zašto tu ne bi ulagale druge republike? Čuo sam da Hrvatska i Slovenija idu na to. Trebalo bi, međutim, da se na to orijentišu i druge republike. I to ne samo u energetici nego i u drugim oblastima.

Mi moramo realizovati naše stavove o jedinstvenom tržištu. Privredna zatvorenost ne ispoljava se samo u odnosu na Kosovo. To je, i inače, kod nas problem kojem ćemo morati posvetiti više pažnje i malo energičnije djelovati radi njegovog prevazilaženja.

Ja sam ovdje bio prije četiri godine. Kada sam sada dolazio, gledao sam iz aviona dobro obrađena polja. Vidio sam da se i Priština znatno povećala. Razumije se, za izgradnju kuća nisu dovoljni samo cigla i cement. Mene interesuje koliko vi svega drugog proizvodite. Vi dosta toga kod sebe možete razviti. Takozvana mala privreda je veoma važna.

Moram da kažem da ste vi, i pored teškoća koje ste iznijeli, ostvarili znatan napredak. Međutim, drugi naši krajevi idu brže naprijed. To zaostajanje treba prevazilaziti. Već sam rekao da za to nije dovoljan samo novac. Naravno, novac je potreban i ja sam za to da se Kosovu pomaže i dalje, da se o tome napravi društveni dogovor i da ta pomoć traje onoliko koliko je potrebno da se Kosovo približi razvijenijima. Iz vaših izlaganja vidio sam da niste ostvarilo ono što ste planirali. To ubuduće moramo izbjeći, jer bi se, u protivnom, povećavalo zaostajanje Kosova.

Vi ste ovdje dali veoma jasnu sliku stanja, kakvo ono jeste, i uvjerljivo obrazložili neophodnost pomoći svih. Ja se slažem sa onim što je ovdje rekao drug Vidić. Srbija se tu angažovala. Dali su i drugi. Kosovo zaista treba da bude briga svih naših naroda, cijele jugoslovenske zajednice. Jer, ovdje se ne radi samo o smanjivanju razlika u odnosu na razvijenije dijelove naše zemlje. Ravnomjerniji razvitak je u interesu ne samo Kosova već cijele Jugoslavije. Ja te stvari jako pažljivo pratim i želim da naglasim da se o tome mora voditi još više računa. Kosovo treba da osjeti brigu svih naših naroda, cijele naše zajednice. I to ne samo rukovodećih ljudi. U narodu treba još više da se zna o toj pomoći, o tome kome se i zašto daje. Uvjeren sam da će i ovaj naš današnji susret doprinijeti da se zajednički još više založimo kako bi se ubrzao razvoj Kosova.

Neosporna je činjenica da su u nedovoljno razvijenim republikama i Socijalističkoj Autonomnoj Pokrajini Kosovu stvorene nužne pretpostavke za njihov uspješninji razvoj i bolju budućnost. Vi već imate određenu bazu, došli ste do takvog stepena da uz izvjesnu pomoć možete mnogo brže ići naprijed.

Uporedo sa ubrzanjem razvoja Kosova povećava se i vaša odgovornost za taj razvoj. Razumije se, to zahtijeva odlučno ostvarivanje svega onoga o čemu se ovdje dogovorimo: promjenu privredne strukture, razvoj prateće proizvodnje, zanatstva i usluga itd. Kod nas, u Jugoslaviji, danas su usluge najskuplje. Oni koji ih pružaju, naročito u velikim gradovima, ti se bogate.

O problematici sticanja i raspodjele dohotka i ličnih dohodaka kod nas se diskutuje već duže vremena. Međutim, ono što se dogo-

vori i riješi, dosta sporo se pretače u praksu. Što je najozbiljniji problem, osjeća se stagnacija i slabljenje materijalne osnove udruženog rada. Neopravdane su i neodržive tako velike razlike u materijalnom položaju pojedinih dijelova udruženog rada. Na primjer, ista proizvodnja u jednoj republici daje dobre rezultate, a u drugoj pravi gubitke. Postavlja se i pitanje nagrađivanja po fabrikama. To kod nas nije ujednačeno. Za isti rad na jednom mjestu dobija se čak za 50 odsto veći lični dohodak nego na drugom. To ima ozbiljne posljedice. Znači, radi se o subjektivnim slabostima i slaboj organizaciji. Takvih primjera ima kod nas dosta. I ne samo u manje razvijenim krajevima nego i u onima koji su razvijeniji. To ćemo morati da ispravljamo.

Već duže vremena ispoljava se nesklad između rasta dohotka i svih vidova potrošnje. Dohoci i lični dohoci nisu zavisni u dovoljnoj mjeri od produktivnosti rada. Zaostaje se u sticanju dohotka na bazi udruživanja rada i sredstava. A ovdje na Kosovu je to, možda, aktuelnije nego igdje. Nedovoljno se društveno stimuliše i priznaje rad u neposrednoj proizvodnji.

Ovom prilikom htio bih posebno istaći problem raspodjele ličnih dohodaka. U toj oblasti se postižu sve bolji rezultati, ali daleko od toga da bismo bili zadovoljni. Te pojave zahtijevaju energičnu društvenu akciju. Nelogično je da rad proizvodnih radnika, koji se sve preciznije mjeri, često vrednuju oni koji tvrde da se njihov rad ne može mjeriti. Tako, faktički, imamo dva sistema raspodjele ličnih dohodaka. Krajnje je vrijeme da se toj pojavi stane na put. Pored toga, i tamo u proizvodnji gdje se mjere rezultati rada, najčešće se mjeri količina proizvoda, a daleko manje njihov kvalitet i uštede na strojevima i materijalu. To znači da u raspodjeli imamo elemenata staroga sistema.

Ne može biti odlučnijeg prodora u unapređivanju organizacije rada i povećanju produktivnosti bez uvažavanja svih onih elemenata koji utiču na njihovo poboljšanje. Uzmimo pitanje stručnosti, koje je od velikog značaja. Dugo nam je vremena trebalo da se shvati da su nam u sve većoj mjeri potrebni stručnjaci. I kad su mladi stručnjaci u većem broju počeli dolaziti u naša preduzeća, unijeli su mnogo novoga u proizvodnju. Zato je veoma važno nagrađivanje prema doprinosu, prema zaslugama. To je, uostalom, jedna od najosnovnijih marksističkih postavki.

O problematici sticanja i raspodjele dohotka i ličnih dohodaka bilo je dosta riječi na nedavnim sjednicama Centralnog komiteta SKJ i Predsjedništva vijeća Saveza sindikata. Tom prilikom su doneseni i konkretni zaključci na čijem sprovođenju treba

energično raditi. Izrada novih planova razvoja je pogodna prilika za to.

Ja sam uvijek isticao da planiranje može postati moćno oružje u rukama radničke klase i svih radnih ljudi. Da bi tako bilo, neophodno je sve više se oslanjati na naučna saznanja, na dogovaranje i samoupravno sporazumijevanje svih subjekata planiranja. I to kako prilikom utvrđivanja konkretnih ciljeva koje želimo ostvariti tako i prilikom određivanja metoda pomoću kojih ih želimo ostvariti. Naši društveni planovi nisu do sada u dovoljnoj mjeri bili oslonjeni na udruženi rad, na njegove interese i potrebe. To, svakako, treba prevazići. Naročito sada kada se priprema rezolucija o politici ostvarivanja tekućeg društvenog plana za narednu godinu, kada se utvrđuju elementi za naredni srednjoročni plan, za period od 1981. do 1985. godine, i kada se pripremaju osnovne dugoročnog plana Jugoslavije za period od 1986. do 1995. godine, odnosno do kraja ovog vijeka.

Nije potrebno detaljno isticati sav značaj ovih aktivnosti za naš dalji razvoj. Uspješnim radom na donošenju i dosljednom sprovođenju planova može se mnogo učiniti na efikasnom prevazilaženju naših sadašnjih ekonomskih teškoća, ostvarivanju bržeg razvoja u budućnosti i potpunijem zadovoljavanju naraslih potreba naših radnih ljudi i građana.

Htio bih i ovom prilikom da istaknem značaj bratstva i jedinstva. Jer u tome je uvijek bila naša glavna snaga. Tako je bilo u ratu, tako je bilo u cjelokupnom poslijeratnom periodu. Tako je i danas. Samo u slozi mogu da se savladaju i najveće teškoće. Zato ja apeliram na vas, kao i na sve naše narode i narodnosti, da čuvate bratstvo i jedinstvo. Mi to moramo stalno ponavljati. Svima mora postati jasno da svaki, sam za sebe, ne bi bio ništa, a da jedinstveni i udruženi možemo sve da postignemo. Jugoslavija je višenacionalna zemlja. Bila je veoma nerazvijena, a uz to u ratu potpuno opustošena. Svojim herojstvom u borbi protiv fašizma i starog sistema stekla je ogroman ugled u svijetu. Ali taj ugled bi bio već odavno zaboravljen da Jugoslavija nije poslije rata sopstvenim snagama izgradila sve to što danas imamo.

Od pobjede naše revolucije bratstvo i jedinstvo kod nas nikada nije bilo parola, već stvarnost. Ono se razvijalo i dalje jačalo na klasnim osnovama. Ali mi smo uvijek polazili i danas polazimo od toga da ništa nije dato zasvagda, ako se ne čuva, ne razvija dalje, ne učvršćuje. I to ne riječima, već konkretnim djelima. Da tako nije bilo, zar bismo mogli postići sve to što je ostvareno u našoj zemlji, u svakoj našoj republici. Pogledajmo šta je sve postignuto i ov-

dje kod vas, na Kosovu. Pa, i pored toga, oko Kosova i dan-danas ima špekulacija. Vani se, na raznim stranama, o tome mnogo špekuliše. Priželjuje se nesloga kako bi se nešto ušićarilo. No to je dio špekulacija koje se prave oko naše zemlje uopšte. Traži se, pre-naglašava i krivo interpretira svaka naša teškoća, ono što mi sami kritikujemo, a prećutkuju se naša ogromna ostvarenja.

Mi ne krijemo da se borimo sa problemom inflacije. Zato preduzimamo mjere da se ona ublaži. Pored ostalog, donijeli smo odluku o privremenom zadržavanju cijena na dostignutom nivou. Preduzeli smo i neke mjere iz oblasti ličnih dohodaka itd.

Ne smijemo gubiti iz vida da ima podrivanja našeg bratstva i jedinstva i unutar zemlje. O tome je i ovdje bilo riječi. Ja mislim da je to pojačano u posljednje vrijeme. Razumije se, takvi pokušaji ne dolaze iz redova radnika, od naših radnih ljudi koji dobro znaju da samo jedinstveni mogu ići naprijed i stvarati uslove za sve bolji život. Oni dolaze od onih koji žele slabljenje naše zajednice, kočenje i zaustavljanje našeg socijalističkog samoupravnog razvoja.

Socijalistička Autonomna Pokrajina Kosovo nije toga pošteđena ni ovih dana, već se susreće sa pojačanim djelovanjem nacionalista, iredentista, neprijateljskog dijela klera i drugih idejnih protivnika. Svi oni imaju istovjetan cilj — nastoje da izazovu nezadovoljstvo Albanaca na Kosovu i da unesu razdor među njegovu višenacionalno stanovništvo. Pri tome se služe izvrtanjem činjenica o kosovskoj stvarnosti, širenjem dezinformacija, parolama neprijateljske sadržine i drugim prljavim sredstvima.

Neprijateljski ciljevi koji stoje iza svega toga dobro su poznati našim radnim ljudima. Oni će osujetiti sve takve pokušaje kao što su to činili uvijek u prošlosti. Važno je da mi nastavimo dosljedno ostvarivanje politike našeg Saveza komunista.

Rješenje nacionalnog pitanja i obezbjeđenje pune ravnopravnosti naroda i narodnosti u našim uslovima bilo je moguće samo u sistemu samoupravljanja. Samoupravljanje je trajna osnova i garancija ravnopravnosti. I tamo gdje su samoupravni odnosi nerazvijeni, gdje neka tehnokratska i birokratska grupa uzurpira vlast radnika, tamo i dolazi do nesporazuma i sukoba, nezavisno od toga da li je to po nacionalnom sastavu homogena sredina ili nije. Druga je stvar što takvi nesporazumi u višenacionalnim sredinama ponekad poprime vid međunacionalnih odnosa; tačnije, što se neke snage pobrinu da im daju takvo obilježje.

Pred svima je nama zadatak da dalje razvijamo i jačamo samoupravljanje, da jačamo ustanove i institucije našeg političkog

sistema, neposredne socijalističke demokratije, da jačamo kolektivni rad i odgovornost na svim nivoima. U našem sistemu mora da postoji ravnopravnost za sve, ali i odgovornost svih za tu ravnopravnost.

Za dalji uspješan razvitak naše zajednice, posebno za skladniji ekonomski razvoj svih područja naše zemlje, za produbljivanje svega onoga što čini smisao i sadržaj nacionalne ravnopravnosti, velika je obaveza na Savezu komunista.

U tom pogledu pred komunistima su danas veoma krupni zadaci, ne manji od onih koje su imali u svim dosadašnjim fazama naše revolucije. Jasno je da se komunisti, koji su i riješili nacionalno pitanje, moraju i dalje boriti za produbljivanje ravnopravnosti među svim narodima i narodnostima Jugoslavije.

Komunisti se moraju odlučno zalagati za ekonomsku ravnopravnost naših naroda i narodnosti, za njihovu ravnopravnost u obrazovanju, nauci i kulturi, za ravnomjerniju zastupljenost u institucijama političkog sistema na svim nivoima, za djelovanje sredstava javnog informisanja u duhu ostvarivanja nacionalne ravnopravnosti itd. Svako zaostajanje u bilo kojoj od ovih oblasti neizbježno vodi usporavanju ostvarivanja potpune nacionalne ravnopravnosti.

Sada bih htio da kažem nekoliko riječi o nekim pitanjima međunarodnih odnosa i naše spoljne politike. Ja sam nedavno šire govorio o tome. U svom izlaganju u Havani izložio sam naša gledišta o svim važnijim pitanjima.

O rezultatima samita nesvrstanih zemalja u Havani iznio sam neke utiske i juče.

Vidite, još uvijek ponegdje na strani postavlja se pitanje čiji su saveznici nesvrstane zemlje. Ničiji, mi smo samostalan vanblokovski faktor u svijetu. To je suštinsko obilježje politike nesvrstanih od početka, a to je potvrđeno i u Havani.

Ima ih, takođe, koji pokušavaju da podijele naš pokret time što pričaju da je pobijedila ova ili ona strana. Takvi ne razumiju, ili se prave da ne razumiju, ono što je glavno. A to je, da je na Šestom samitu ojačano jedinstvo nesvrstanih zemalja na osnovu izvornih principa i da smo donijeli vrlo dobru deklaraciju. Nije, dakle, tamo bilo pobjednika i pobijeđenih. Pobijedili smo svi, jer je sačuvano i učvršćeno naše jedinstvo i jasno utvrđeni osnovni pravci naše dalje zajedničke akcije. A sve to ima veliki značaj za cio svijet, za stvaranje boljih međunarodnih odnosa.

Ono što bih htio ovom prilikom da naročito naglasim jeste — da uspijeh naše nesvrstane politike, pozicija i ugled naše zemlje u

svijetu veoma mnogo zavise od stanja u našoj zemlji. Jer između naše unutrašnje i spoljne politike postoji duboka veza i međusobna uslovljenost. Mi se tu u suštini rukovodimo istim uvjerenjima, istim principima i ciljevima.

Kako bismo imali moralno pravo da govorimo o novim odnosima u svijetu, ako sami, ovdje kod nas, kod kuće, ne bismo primjenjivali te iste principe.

Uzmimo, na primjer, ravnopravnost naših republika i pokrajina, svih naših naroda i narodnosti. Mi se u međunarodnim odnosima dosljedno zalažemo za ravnopravnost svih naroda, velikih i malih, bez čega nema stabilnosti i napretka u svijetu. A praksom u našoj zemlji mi možemo pozitivno uticati i na druge zemlje.

Vidite, vani se često postavlja pitanje kako jedna višenacionalna država može biti tako homogena, jedinstvena. Jer, ima slučajeva da i u zemljama gdje su samo dvije nacionalnosti dolazi do ozbiljnih sukoba.

Slično stoje stvari i u ekonomskim odnosima. Naša zemlja je, u izvesnom smislu, svijet u malom. Naslijedili smo znatne razlike u stepenu razvijenosti ne samo između pojedinih republika i pokrajina već i unutar nekih od njih. Razumije se, danas je u tom pogledu situacija suštinski izmijenjena. Ali za savlađivanje razlika koje i dalje postoje neophodna je svestrana pomoć manje razvijenima, kako bi što prije stali na noge i postali ravnopravni partneri u daljoj saradnji na bazi solidarnosti i zajedničke koristi.

Ja sam nedavno i u razgovoru sa najvišim predstavnicima Svjetske banke i Međunarodnog monetarnog fonda rekao da se mora mnogo više voditi računa o mnogim zemljama čiji su džepovi prazni. Oni sa punim džepovima moraju razumjeti da stagnacija ili nazadovanje mnogih zemalja u razvoju koči razvitak svih. Znači, treba im pomoći, kako bi što prije postali partneri razvijenim zemljama. To je u obostranom interesu.

Vidite, to isto važi i u svijetu i kod nas. Prema tome, svaki onaj ko bi se tome protivio, taj ne razumije stvari ili neće da ih razumije. Bez toga se ne može ići naprijed. To je uslov trajne stabilnosti i jedinstva naše zemlje.

Danas su čak i visokorazvijene zemlje prinuđene da udružuju svoje napore kako bi išle dalje naprijed. To zahtijevaju savremena proizvodnja, moderna tehnologija i slično. Svuda se ide na široku kooperaciju i podjelu rada. Ko se zatvara u sebe, nema uslova ni da opstane, a kamoli da napreduje.

Mi o tome moramo voditi računa tim više što smo socijalistička nestvrstana zemlja, što su oči mnogih naroda uprte u nas, što uživamo njihovo povjerenje. Naša praksa i uspjesi i u tom i u svakom drugom pogledu predstavljaju ohrabrenje i podsticaj za druge. A tu našu veliku odgovornost moramo svi u svakom trenutku imati na umu.

Mi se na taj način borimo i za novi ekonomski poredak, protiv zatvorenosti tržišta, protiv svih barijera i vještačkih granica koje otežavaju cirkulaciju robe, tehnologije i iskustva. Ta ograničenja uvijek pogađaju prije svega najmanje razvijene zemlje.

Jugoslavija, takva kakva jeste, sa svojim ogromnim prestižom, mnogima je trn u oku. Taj prestiž se pokazao i sada u Havani, na Šestoj konferenciji nesvrstanih zemalja. A taj prestiž, kao što sam već rekao, Jugoslavija je zaslužila ne samo u ratu, svojim doprinosom pobjedi nad fašizmom, nego i time što je poslije rata izgradila i što vodi principijelnu spoljnu politiku nesvrstanosti.

Mi nismo bogata zemlja, ali prema svojim mogućnostima dosta pomažemo zemlje u razvoju. Tako ćemo i dalje činiti. Pružaćemo i ubuduće pomoć onim zemljama koje se bore za svoje oslobođenje. Ugled koji ima Jugoslavija moramo čuvati i na spoljnom i na unutrašnjem planu.

Ovih dana bio je kod nas u posjeti predsjednik Republike Italije Sandro Pertini. Bila je to u svakom pogledu vrlo uspješna posjeta. Poznato je kako su nekada izgledali naši odnosi sa Italijom. A danas su ti odnosi zaista prijateljski, prožeti punim uzajamnim povjerenjem i poštovanjem. Naša zajednička granica je praktično otvorena i jedna je od najprometnijih u Evropi. Složili smo se ne samo u pogledu daljeg svestranog razvoja naših bilateralnih odnosa, nego su nam i gledanja na mnoga međunarodna pitanja podudarna ili slična.

Sve smo to postigli zahvaljujući obostranoj želji i riješenosti da nađemo način da živimo kao dobri susjedi. Ako se to moglo postići između naših zemalja sa teškim historijskim nasljeđem, sa različitim društveno-političkim sistemima i različitim međunarodnim položajem, onda se takvi prijateljski odnosi pogotovu mogu ostvariti sa zemljama gdje su prepreke manje.

Mi danas gotovo sa svim susjedima imamo vrlo dobre, prijateljske odnose. Naši odnosi sa Austrijom su sada takođe krenuli dobrim putem. Tamo sada ide u posjetu naš savezni sekretar za inostrane poslove. Možda ćemo u nedalekoj budućnosti moći sa svim susjednim zemljama imati normalne, dobre odnose.

Sa Mađarskom, Rumunijom i Grčkom imamo primjernu prijateljsku saradnju.

I naši odnosi sa susjednom Albanijom, naročito na trgovinskom, prosvjetnom i kulturnom planu, dosta se uspješno razvijaju, uz obostrane napore i u skladu sa uzajamnim interesima. To je važan doprinos ukupnim odnosima i stabilnosti na ovom području. Uvjeren sam da je to suštinski interes svih naroda ovoga dijela Evrope, pa i šire.

U izgrađivanju takve naše politike prema Socijalističkoj Narodnoj Republici Albaniji veliku pozitivnu ulogu imaju naše socijalističke republike i Socijalistička Autonomna Pokrajina Kosovo koje se graniče sa Albanijom, kao i sve druge naše republike.

Kao socijalistička i nesvrstana zemlja, mi prema susjednoj Albaniji, kao i prema svim drugim susjedima, i svim drugim zemljama, polazimo od istih principa. To su poštovanje jednakosti, nezavisnosti, teritorijalnog integriteta, nemiješanje, uzajamno uvažavanje i ravnopravna saradnja. Uostalom, vrijednost tih principa danas više niko ne može negirati. To podrazumijeva i neotuđivo pravo svakog naroda na samostalan put svog unutrašnjeg razvoja i života. Naravno, da bi takva politika dala korisne rezultate, neophodno je da je dosljedno sprovode obje strane.

Razumije se, mi imamo u vidu mnoge razlike koje proističu iz unutrašnjeg života i međunarodnog položaja naših dviju zemalja. Međutim, ma koliko ponekad bile i duboke, te razlike ne treba da budu smetnja saradnji na svim područjima gdje za to postoje obostrani interesi i mogućnosti.

Značajan i aktivan faktor u našoj saradnji i ukupnim odnosima sa Albanijom je i brojna albanska narodnost u Jugoslaviji, posebno ovdje na Kosovu. Albanci u Jugoslaviji su mogli postati takav aktivan i pozitivan faktor u razvoju jugoslovensko-albanskih odnosa zato što im njihov ustavni položaj, koji je proistekao iz osnovnih tekovina naše revolucije, omogućava da budu gospodari svoje sudbine i budućnosti. Oni ravnopravno učestvuju u izgradnji i razvoju socijalističke i samoupravne Jugoslavije, u građenju i ostvarivanju naše cjelokupne unutrašnje i spoljne politike. Takav položaj svih naših naroda i narodnosti predstavlja garanciju jedinstva i snaga naše zemlje.

Mi smatramo da treba jačati ekonomske i druge veze sa Albanijom. O tome ste i vi govorili. Razumije se, mi ni ubuduće nećemo odgovarati na razne klevete, već ćemo nastojati da razvijamo konkretnu saradnju, tamo gdje je to moguće i obostrano korisno. Naš

savezni sekretar za spoljnu trgovinu se upravo vratio iz Tirane. Ja sam uvjeren da politika građenja dobrosusjedskih odnosa predstavlja dugoročni interes naroda naše dvije zemlje.

U pogledu naših odnosa sa Bugarskom, ja sam iznio više puta naš stav. Želimo tješnju saradnju i prijateljske odnose, prožete povjerenjem i poštovanjem. Ali to ne može ići na račun vitalnih interesa naše zemlje naših naroda i njihovih dijelova van granica naše države. Mi ćemo i dalje ulagati napore kako bismo sa susjednom Bugarskom ostvarili takve odnose kakve već imamo sa drugim susjedima i mnogim drugim zemljama. Siguran sam da je to u obostranom, a i širem interesu.

Mi uvijek otvoreno kažemo šta mislimo. Prema svim zemljama imamo prijateljske namjere. Ako ponekada drukčije ili kritički gledamo na politiku pojedinih zemalja, ne smatramo da to odmah, automatski treba da izazove zahlađenje u odnosima. Naprotiv, o svemu treba mirno, otvoreno razgovarati, s uvažavanjem stavova druge strane.

Svijet je danas prepun razlika i to je prirodna posljedica mnogih istorijskih okolnosti i slobodnog razvoja zemalja. Danas više niko ne može nametnuti svoju volju drugome. Prema tome, demokratski dijalog, otvoreni razgovor o svemu, bez predubeđenja, predstavlja jedini način da živimo u miru i da jačamo saradnju i prijateljstvo.

Što se naše zemlje tiče, mi ćemo nastaviti dosljedno sprovođenje politike nesvrstanosti i zalagaćemo se za jačanje njene uloge u međunarodnim odnosima. Ta politika, kao nezavisan vanblokovski faktor, otvara realnu perspektivu miru, stabilnosti, nezavisnosti zemalja i napretku svijeta. A to su ujedno ciljevi koji proističu i iz našeg socijalističkog opredjeljenja. Danas te ciljeve prihvata ogromna većina čovječanstva.

Ovakva naša politika, kao što sam malo prije rekao, odgovara svim našim narodima i narodnostima i oni joj pružaju svoju bezrezervnu podršku.

Želim na kraju da naglasim da ne smijemo gubiti iz vida da živimo u složeno vrijeme, kada ne može biti opuštanja i bacanja koplja u trnje.

Mi često govorimo o budućnosti. Ali ona se ponekad svodi na to da se pojave registruju i konstatuju, i na tome se ostaje. Uz budnost mora da postoji i najveća mobilnost, u tom smislu da se što brže i efikasnije otklanjaju uzroci negativnih pojava, ako se već dopusti da do njih dođe.

Dobro se kaže: ukoliko si jači unutra, utoliko te više poštuju vani. Da mi nismo iznutra ovako jaki i jedinstveni, da u razvitku nismo toliko otišli naprijed, drukčije bi se na nas gledalo. Tačno je da imamo još teškoća, ali ćemo ih savladati. Ja pri tome mislim i na probleme Kosova. Meni je to stalno na umu. Komunisti, svi radni ljudi cijele naše zemlje, treba da budu jedinstveni u spremnosti da pruže pomoć za brži razvoj Kosova. Što se tiče nas, rukovodilaca iz federacije, mi ćemo sve učiniti da se Kosovu pomogne.